

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินงานวิจัยทำให้ได้ผลการวิจัยดังนี้

5.1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ได้แก่

- 1) นักเรียนมุ่งมั่นตั้งใจและมีความรับผิดชอบ
- 2) ผู้ปกครองสนับสนุนและส่งเสริม
- 3) ครูผู้สอนดูแลเอาใจใส่และการให้คำปรึกษา
- 4) การเข้าร่วมกิจกรรม กพช.
- 5) สถานที่สอบสะดวกต่อการเดินทาง
- 6) ความน่าสนใจของเนื้อหาวิชาที่จัดการเรียนการสอน
- 7) ผู้บริหารให้การสนับสนุน
- 8) การทำใบงานและแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน

5.1.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่ามี 3 ปัจจัยหลัก ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านความมุ่งมั่นตั้งใจและมีความรับผิดชอบของนักศึกษา
- 2) ปัจจัยด้านครูผู้สอนดูแลเอาใจใส่และให้คำปรึกษา
- 3) ปัจจัยด้านการสนับสนุนและส่งเสริมของผู้ปกครอง

5.1.3 แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ต่อสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ มีดังนี้

1) การคัดกรองนักศึกษาเบื้องต้นก่อนการรับสมัครเรียน โดยครูมีการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ก่อน เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ หรือมีความประสงค์จะเรียนมากน้อยเพียงใด และต้องการเรียนด้วยจุดประสงค์ใด เช่น เรียนเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะของตน เรียนเพื่ออยากได้คุณวุฒิทางการศึกษาไปสมัครงานหรือสมัครเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือเรียนเพราะพ่อแม่ผู้ปกครองมีความประสงค์ให้เรียน

2) ครูมีการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักศึกษาหลังจากที่สมัครเรียนแล้ว เพื่อให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดรูปแบบหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของนักศึกษา เช่น พื้นฐานความรู้ ฐานะทางบ้าน ภาระความรับผิดชอบต่าง ๆ

3) การเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ให้มากขึ้น จะช่วยสร้างความสะดวกสบายให้ครูและนักศึกษามากขึ้น จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมีครู กศน. ตำบลหลายท่านใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line และ Facebook ในการติดต่อสื่อสาร แจ้งข่าวสาร หรือ

ติดตามผู้เรียนมาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ แต่มีครู กศน. ส่วนน้อยที่ใช้สื่อเหล่านี้เป็นช่องทางในการจัดการเรียนการสอน พบเพียง กศน.ตำบลพลับพลา ที่มีการสร้างเว็บไซต์เพื่อใช้เป็นช่องทางในการส่งเนื้อหาความรู้ รวมทั้งคลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองได้ทุกที่ ทุกเวลา ปัจจุบันมีเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ให้ครูเลือกใช้งานและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เช่น WWW.WIX.Com ใช้ในการสร้างเว็บไซต์ด้วยตนเองได้ง่าย ๆ Google Classroom และ Class DOJO ใช้เป็นห้องเรียนออนไลน์เพื่อให้ครูส่งใบงานหรือการบ้านให้กับนักศึกษาของตน Line หรือ Facebook ใช้เป็นช่องทางในการติดตามและแจ้งข่าวสารต่าง ๆ แก่นักศึกษาอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

4) การสะสมชั่วโมงกิจกรรม (กพช.) จำนวน 200 ชั่วโมง ครูอาจจะใช้วิธีการเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาสะสมชั่วโมงกิจกรรมให้ครบทันเวลาตามที่หลักสูตรกำหนด เช่น อาจใช้วิธีสะสมชั่วโมงเมื่อใครสะสมครบ ทุก 20 คะแนนจะได้แลกแต้มพิเศษ 1 แต้ม เมื่อสะสมแต้มพิเศษครบ 5 แต้ม นักศึกษาสามารถเอาแต้มดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนของรางวัลที่ครูเตรียมไว้ การเสริมแรงด้วยการแข่งขันกับเพื่อนและแข่งกับตัวเอง อาจจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดจำนวนนักศึกษาที่ไม่สำเร็จการศึกษาเพราะการสะสมชั่วโมงกิจกรรมไม่ครบลงได้

5) หลักสูตรจะต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย ควรสอดคล้องกับความต้องการ ความถนัดและความสนใจของนักศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามศักยภาพและความสามารถที่มี จัดรูปแบบการศึกษาให้เลือกอย่างหลากหลายวิธีการไม่ยึดติดกับกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบเดิม ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงบทบาทครูเป็น โค้ช คอยอำนวยความสะดวก ชี้แนะแนวทางและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรด้านอาชีพและทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาไปแล้วสามารถนำทักษะที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนได้จริงในอนาคต

5.2 อภิปรายผล

การเข้ารับการศึกษาของนักศึกษานอกระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเหตุและปัจจัยที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของนักศึกษาแต่ทุกคนล้วนมีความมุ่งมั่นเดียวกัน นั่นคือการเข้ามาเพื่อรับความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง บุคคลเหล่านี้เมื่อจบไปได้ประกอบอาชีพที่ดีมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากนักเรียนในระบบแต่อย่างใด (ปริญกร วิจัย, 2559) การศึกษานอกระบบ จัดเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มีผู้จัดการศึกษาให้กับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ รวมถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบ ตอบสนองความต้องการตามสภาพผู้เรียนที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะ เป็น อายุ ฐานะ อาชีพ แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษาจะบรรลุเป้าหมายการศึกษา รับคุณวุฒิทางการศึกษาได้ ก็ต้องผ่านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่หลักสูตรการจัดการศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กำหนดไว้

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ที่ทีมผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากครู กศน.ตำบลจำนวน 11 คน จาก กศน. 11 ตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทำให้มาได้ซึ่งข้อค้นพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุ

ที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มี 3 ปัจจัยหลัก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ปัจจัยด้านผู้เรียน 2. ปัจจัยด้านครูผู้สอน และ 3. ปัจจัยด้านผู้ปกครอง โดยทั้ง 3 ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับรูปแบบการผสมผสานองค์ประกอบของสถานศึกษาให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ดังที่ชีรีนส์และครีเมอร์ (Scheerens & Creemers, 1989) ได้กล่าวไว้ในปัจจัยนำเข้าที่จะส่งผลให้การศึกษานอกระบบให้สัมฤทธิ์ผลได้นั้น ต้องอาศัย ปัจจัยนำเข้า 3 ปัจจัย คือ ความพร้อมของผู้เรียน ประสบการณ์ของครู และการสนับสนุนจากผู้ปกครอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 ด้านผู้เรียนหรือความพร้อมของผู้เรียน

ควรประกอบด้วย พื้นฐานเดิมของนักศึกษา, ความมุ่งมั่น, ความรับผิดชอบ, แรงจูงใจของนักศึกษา, การรู้จักหน้าที่ของตน การแบ่งเวลา และที่สำคัญต้องเห็นคุณค่าของการศึกษา สอดคล้องกับ โนลส์ (Knowles, 1980) ซึ่งกล่าวว่าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) คือ วิชาการศึกษาผู้ใหญ่ หรือ แอนดราโกจี (Andragogy) ผู้สอนจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่หรือผู้เรียนของตนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ คือ 1) ความต้องการรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เรียนรู้ที่มีต่อชีวิตจริง 2) มโนทัศน์ของผู้เรียนผู้ใหญ่มักต้องการการเรียนรู้ที่มีลักษณะการแนะแนวมากกว่าการสอน ครูต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ รับฟังและยอมรับในการแสดงออกของผู้เรียน 3) บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน 4) ความพร้อมที่จะเรียนรู้อาจจัดสถานการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทรอบตัวผู้เรียน จะช่วยเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ ทักษะของผู้เรียนได้ดี 5) การนำไปสู่การเรียนรู้ บรรยากาศแวดล้อมที่เป็นกันเอง ไม่มีกฎเกณฑ์บังคับ จะช่วยให้เรียนรู้ได้อย่างดีเยี่ยม และ 6) แรงจูงใจการเรียนรู้โดยการชี้แนะตนเอง จะช่วยพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้ดี

5.2.2 ปัจจัยด้านครูหรือประสบการณ์ของครู

การใช้รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการจัดเตรียมสื่อการสอนที่เหมาะสม การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจ ตรงตามความต้องการ ความถนัด มีคุณธรรมจริยธรรม และคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจของผู้เรียน การส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียน ครูต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ รับฟังและยอมรับในการแสดงออกของผู้เรียน เปลี่ยนจากครูเป็นโค้ช คือ การที่ผู้เรียนจะทำอะไร เด็กต้องคิดเอง ค้นคว้าเอง หาโจทย์เอง คิดหาปัญหาจากเรื่องใกล้ตัวและไกลตัว ครูจะสอนให้ผู้เรียนหาปัญหา และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ระหว่างครูกับผู้เรียน (คมชัดลึก : ออนไลน์) สอดคล้องกับคำกล่าวของ ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : ออนไลน์) “ครู กศน. ไม่ใช่ผู้สอนหลัก แต่จะเป็นเพื่อน เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือนักศึกษา กศน. ให้เรียนด้วยตนเอง” จึงมักจะเห็นได้ชัดเจนว่าครู กศน. เป็นคนหนุ่มสาว อายุไล่เลี่ยกับผู้เรียนเสียเป็นส่วนใหญ่ ข้อดีคือ เขาจะเข้าใจความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สังคมของคนวัยใกล้เคียงกัน ครู กศน. จะเป็นผู้จัดการและประสานงานที่ดี จะสอนกระบวนการเรียนรู้มากกว่าสอนเนื้อหา แต่กระนั้นครูพวกนี้จะสามารถไปหาผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหา นั้น ๆ มาสอนให้เป็นครั้งคราว หรือจะแนะนำให้ไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้อื่น ๆ

5.2.3 ปัจจัยผู้ปกครองและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง

เนื่องจากครอบครัวเป็นบริบทของชีวิตที่สำคัญสำหรับเด็กและเยาวชน เด็กเกิดมาอาศัยพึ่งพาผู้เลี้ยงดู ให้ความอบอุ่น ความรัก สนองตอบความต้องการ เมื่อหิว ได้รับการเอาใจใส่ อุ้มชู สัมผัส อบรมสั่งสอน บุคคลภายในครอบครัวมีบทบาทสำคัญในครอบครัว ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งด้านการศึกษาด้วยนั้น ก็คือพ่อ แม่ ดังนั้น หากพ่อแม่ทำหน้าที่ในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมส่งผลให้ครอบครัวมีความสุข ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นครอบครัวที่มีลูกอยู่ในวัยรุ่น ซึ่งโดยทั่วไปครอบครัวส่วนใหญ่มักประสบปัญหาในหลายๆด้าน แต่ถ้าครอบครัวนั้นสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมนำพาครอบครัว และลูกวัยรุ่นให้ก้าวผ่านปัญหาต่าง ๆ ไปอย่างประสบความสำเร็จ และมีความสุข (ผกาภาศ นันทจิรวัดณ์, 2554) เป็นไปในทิศทางเดียวกับ พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2550 : หน้า 28-33) ได้เปรียบเทียบครอบครัวกับการเจริญเติบโตของต้นไม้ว่า เมื่อต้นไม้เจริญเติบโตขึ้นก็จะแผ่กิ่งก้านสาขาแตกแขนงออกไปส่วนรูปร่างของต้นไม้จะเป็นเช่นไรหรือจะเจริญงอกงามหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับชนิดของดินและปุ๋ยที่ต้นไม้ได้รับหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของครอบครัวอย่างหนึ่งก็คือเป็นสถาบันสังคมแรกในชีวิตของมนุษย์ที่ต้องพร้อมจะให้ความรักความอบอุ่น พร้อมทั้งการปลูกฝังจริยธรรมแก่สมาชิกใหม่ที่อุบัติขึ้นในครอบครัวเพื่อเป็นรากฐานให้เขาพัฒนาเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ต่อไป สอดคล้องกับ ทิพพิดี อ่องแสงคุณ (2536 : หน้า 147) กล่าวว่าหากมีการสร้างความเข้าใจระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับตัวนักเรียน คือ โรงเรียน และครอบครัวรับผิดชอบร่วมกัน จะส่งผลให้นักเรียนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด ผู้ปกครองและครูจึงจำเป็นต้องร่วมมือประสานปรึกษาหารือกัน รับทราบปัญหาซึ่งกันและกัน หาทางแก้ปัญหาาร่วมกันเพื่อสร้างให้นักเรียนของครูหรือลูก หลานของผู้ปกครอง มีพัฒนาการที่ถูกต้องเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะงานวิจัย

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นการจัดการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ของครู กศน. ตำบลทั้ง 11 ตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ยังคงต้องเผชิญกับอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ หลายประการที่ส่งผลให้นัก ศึกษา กศน. ไม่สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามระยะเวลาตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยผลการวิจัยพบว่า 3 ปัจจัยหลักเกิดจากปัจจัยจากครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อันเป็นอุปสรรคที่ผู้วิจัยค้นพบในผลการวิจัยข้างต้นอีกหลายประการ เช่น นโยบายการบริหารงานของผู้บริหาร บริบทของชุมชน สิ่งแวดล้อมสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ดังนั้น ความคาดหวังที่จะให้นักศึกษา กศน. ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบุคคล “ขาด พลาด พร่อง” จากการศึกษา สามารถประสบความสำเร็จ มีความรู้ มีวุฒิการศึกษา มีทักษะอาชีพ เพื่อนำไปใช้ในการประกอบสัมมาชีพเลี้ยงตนได้ ย่อมเกิดได้จากความร่วมมือของทุกภาคส่วน